

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Tampereen ensi- ja turvakoti ry
Mutkakatu 38B
33500 Tampere

Tampereen ensi- ja turvakoti ry (jatkossa yhdistys) jättää oman lausuntonsa mutta toteaa myös, että se yhtyy Ensi- ja turvakotien liiton lausuntoon.

Yhdistys pitää sosiaali- ja terveystuudistusta tärkeänä, mutta kantaa huolta siitä, että uudistus tehdään liiaksi terveydenhuollon ehdoilla. Uudistuksen onnistumiseen vaikuttaa merkittävästi sosiaalipalveluiden selkeä ja vahva rooli kaikissa sote-palveluissa.

Kaikkia palveluntuottajia tulee kohdella tasa-arvoisesti, kunkin ammattitaito ja osaaminen huomioiden. Tavoitteena pitää olla tuottaa asiakkaalle ehjä ja kokonaisvaltainen palveluketju, jossa tuottajia voi olla niin julkiselta, yksityiseltä kuin kolmannelta sektorilta. Esimerkiksi perheväkivallan auttamisessa tarvitaan sekä terveydenhuollon mutta etenkin sosiaalihuollon vahvaa osaamista.

Yhdistys pitää välttämättömänä, että järjestöt nostetaan julkisten ja yksityisten palveluntuottajien rinnalle palveluiden tuottajina. Järjestöjen osaamista ja ammattitaitoa, ketteryyttä ja ihmisläheisyyttä, pitäisi hyödyntää merkittävästi enemmän.

Yhdistys yhtyy Ensi- ja turvakotien liiton lausuntoon, jossa todetaan ”Jotta sote-keskukset aidosti pystyisivät toimimaan ihmis- ja asiakaslähtöisesti, järjestöjen tarjoaman matalan kynnyksen tuen, ehkäisevän toiminnan ja neuvonnan jalkautuminen (esimerkiksi perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastainen työ, eroauttaminen, vauvaperheiden erityinen tuki) osaksi sote-keskuksia tulee varmistaa ja luoda sille edellytykset. Järjestöillä on valmius tähän yhteistyöhön.”

Yhdistys pitää välttämättömänä, että julkiset palveluntuottajat, mk. sote-maakunnat, veloitetaan tekemään yhteistyötä järjestöjen kanssa. Yhteistyön pitää olla moninaista, vahvasti palveluntuottamiseen kytköksissä olevaa. Palveluohjauksen osaamiseen ja lisäämiseen pitää saada tarvittavat resurssit. Yhteistyön kehittämiseen on syytä luoda oma erillinen yhteistyöelin.

Yhdistys kantaa huolta maakunnan ja kuntien välisestä yhteistyöstä uudistuksen jälkeen. Kansalaisjärjestöt ja kansalaiset toimivat paikallistasolla, jolloin palveluiden kehittäminen ja saatavuus pitää toimia lähellä. Kuntien vastuulla jäävät palvelut ovat

monin tavoin vahvasti kytköksissä ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja siksi yhteistyön pitää olla kitkatonta ja sujuvaa. Uudistuksessa on varottava sitä, ettei luoda esteitä toimivalle yhteistyölle ja tiedon vaihtamiselle. Tässä avainasemassa ovat toimivat ja yhteensopivat asiakastietojärjestelmät.

Uudistuksessa on myös ratkaistava järjestöjen toiminnalle oleellisten avustusten myöntäminen. Maakuntien on kuntien tapaan huolehdittava järjestöjen toimintaedellytyksistä.

Yhdistys korostaa, että uudistuksen tavoitteita ei voi saavuttaa ilman järjestöjä ja yrityksiä. Järjestöjen tulee olla vahvasti mukana uudistuksessa, myös alueellisella ja paikallisella tasolla. Järjestöjen erityisosaamista on hyödynnettävä nykyistä paremmin ja otettava järjestöt vahvasti mukaan paitsi kehittämiseen niin myös palveluiden tuottamiseen.

Yhdistyksen esittämät lakimuutokset KAPITEELILLA:

Maakuntalaki 32 §

Sote-maakuntahallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi sote-maakunnan nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi sote-maakunnan vanhusneuvosto sekä vammaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi sote-maakunnan vammaisneuvosto. **LISÄKSI JOKAISessa SOTE-MAAKUNNASSA TULEE OLLA VIRALLINEN YHTEISTYÖELIN SOTE-MAAKUNNAN JA JÄRJESTÖJEN YHTEISTYÖLLE. SOTE-MAAKUNNAN ON KUULTAVA VAIKUTTAMISTOIMIELIMIÄ, JA OTETTAVA NIIDEN KANTA HUOMIOON STRATEGISESSA PÄÄTÖKSENTEOSSAAN KOSKIEN SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUJÄRJESTELMÄÄ JA HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMISTÄ.**

Sosiaali- ja terveyshuollon järjestämislaki

6 § Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa

Kunnan edistäessä asukkaittensa hyvinvointia kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaisesti, sen on seurattava asukkaittensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä toteutetuista toimenpiteistä on raportoitava kunnanvaltuustolle vuosittain. Lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmistettava **YHTEISTYÖSSÄ ALUEEN SOTE-JÄRJESTÖJEN KANSSA LAADITTU** hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.

7§ Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sote-maakunnassa

Sote-maakunnan on arvioitava ennakkoon ja otettava huomioon päätösten vaikutukset eri väestöryhmien hyvinvointiin ja terveyteen. Sen on myös asetettava suunnittelussaan tavoitteet, joilla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ja tuottaminen edistää hyvinvointia ja terveyttä. Lisäksi sote-maakunnan on määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet ja vastuutahot. **SOTE-MAAKUNNAN ON NIMETTÄVÄ JÄRJESTÖYHTEISTYÖN VASTUUTAHO.** Sote-maakunnan on valmistettava omalta osaltaan valtuustolleen valtuustokausittain alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma väestön hyvinvoinnista, terveydestä ja niihin vaikuttavista tekijöistä sekä

toteutetuista toimenpiteistä. Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma laaditaan yhteistyössä alueen kuntien, **JÄRJESTÖJEN JA YRITYSTEN** kanssa. Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma on julkaistava julkisessa tietoverkossa.

Perusteluteksti: ”Sote-maakunnan on valmisteltava omalta osaltaan valtuustolleen valtuustokausittain alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma väestön hyvinvoinnista, terveydestä ja niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä. Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma laaditaan **YHTEISTYÖSSÄ ALUEEN KUNTIEN, SOTE-MAAKUNTAAN KUULUVIEN KUNTIEN, JÄRJESTÖJEN** ja muiden alueella toimivien väestön hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavien tahojen kanssa.”

” Sote-maakunnan on toimittava yhteistyössä alueen kuntien kanssa ja tuettava niitä asiantuntemuksellaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä. Lisäksi sote-maakunnan on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä yhteistyötä muiden sote-maakunnassa toimivien julkisten toimijoiden sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. **SOTE-MAAKUNNAN ON KARTOITETTAVA JA TUNNISTETTAVA ALUEELLAAN TOIMIVAT JÄRJESTÖTOIMIJA JA NIIDEN TEKEMÄ TYÖ SEKÄ PERUSTETTAVA VIRALLINEN YHTEISTYÖELIN SOTE-MAAKUNNAN JA JÄRJESTÖJEN YHTEISTYÖLLE... SOTE-MAAKUNNAN ON HUOLEHDITTAVA SIITÄ, ETTÄ ASUKKAAT SAAVAT PALVELUOHJAUKSEN YHTEYDESSÄ TIETOA ALUEEN JÄRJESTÖISSÄ OLEVASTA JÄRJESTÖLÄHTÖISESTÄ TOIMINNASTA JA MATALAN KYNNYKSEN TUESTA.**”

10 § Asiakkaiden palvelujen yhteensovittaminen

”...Lisäksi sote-maakunnan on edistettävä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamista kunnan ja valtion muiden palvelujen kanssa **JA HUOMIOITAVA PALVELUOHJAUKSESSA JA -KETJUISSA MYÖS JÄRJESTÖISSÄ TEHTÄVÄ AUTTAMISTYÖ.** ”

23 § Sosiaali- ja terveysministeriön neuvottelut sote-maakunnan kanssa
3 momentti 3) kohta: ”hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja tätä koskeva yhteistyö kuntien, **JÄRJESTÖJEN** ja muiden toimijoiden kanssa”

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Yhdistys yhtyy Ensi- ja turvakotien liiton näkemykseen, että sote-palvelujen yhdenvertaisuuden turvaaminen edellyttää järjestämisvastuun siirtämistä kuntia vahvemmille toimijoille sekä valtion ohjausroolin vahvistumista. Sosiaali- ja terveydenhuollon perus- ja erikoistason järjestämisvastuun siirtäminen yhden järjestäjän vastuulle ja toiminnan kokoaminen yhden budjetin alaisuuteen on järkevää eheämpien hoito- ja hoivaketjujen sekä talouden näkökulmasta.

Yhdistys toteaa, että eri toimijoiden välistä yhteistyötä on lisättävä ja palvelujen tulee rakentua ihmisten elämäntilanteiden ja tarpeiden pohjalle, joten palveluiden rajapinnat ja asiakasohjaus on järjestettävä huolella.

Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisen pitää olla uudistuksen keskipisteessä ja tällöin eri toimijoiden ja palvelusektoreiden välinen yhteistyö on avainasemassa. Toisin kuin tällä hetkellä, sote-uudistuksessa on jatkossa huomioitava paremmin myös sosiaalipalveluiden mukana olo kehittämisessä.

Järjestöjen osaaminen on kytkettävä paremmin mukaan uudistuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Uudistuksen onnistumisen kannalta on tärkeää, että palvelut rakentuvat tarpeiden pohjalle ja pystyvät vastaamaan erilaisissa elämäntilanteissa elävien tarpeisiin. Palvelustrategia on keskeinen väline toiminnan ohjaamisessa ja siksi sen laadintaan pitää osallistaa laajasti eri toimijoita.

Jotta sote-keskukset aidosti pystyisivät toimimaan ihmis- ja asiakaslähtöisesti, järjestöjen tarjoaman matalan kynnyksen tuen, ehkäisevän toiminnan ja neuvonnan jalkautuminen osaksi sote-keskuksia tulee varmistaa ja luoda sille edellytykset.

Yhdistys pitää tärkeänä, että uudistuksessa huolehditaan toimivasta palveluohjauksesta. Palveluohjauksen onnistumisen takia on välttämätöntä huolehtia, että sote-maakunnista on riittävä tieto ja osaaminen ohjata asiakkaita myös järjestöjen palveluihin. Sote-maakunnan ja järjestöjen välisen yhteistyön turvaamiseksi on luotava oma erillinen yhteistyöelin, jolla on riittävät resurssit ja sovitut tehtävät. Yhteistyöelimen rooli ei saa jäädä vain yhteistyön kehittämiseen vaan elimellä pitää olla selkeät yhdessä sovitut vaikuttamiskeinot palveluiden tuottamiseen ja päätöksentekoon.

Yhdistys yhtyy Ensi- ja turvakotien liiton lausuntoon ”Hyvinvoinnin edistämässä ja ongelmien ehkäisyssä järjestöjen tärkeä merkitys on tunnistettava, maakuntien on tehtävä se näkyväksi yhteistyössä järjestöjen kanssa sekä varmistettava järjestöjen toiminnalle edellytykset. Tuhansissa sosiaali- ja terveysjärjestöissä tehdään korvaamatonta työtä suomalaisen hyvinvoinnin edistämiseksi ja ongelmien ehkäisemiseksi. Sote-maakuntien on tunnistettava alueensa järjestöt ja niiden tekemä työ. Jokaisessa sote-maakunnassa tulee olla virallinen yhteistyöelin sote-maakunnan ja järjestöjen yhteistyölle ja että sote-maakunnat veloitetaan nimeämään vastuutaho järjestöyhteistyöhön. Kuntien ja sote-maakuntien tulisi myös jatkossa tukea järjestöjen toimintaa esimerkiksi huolehtimalla järjestöjen avustuksista eri toimialoilla, tarjoamalla järjestöille tiloja ja ohjaamalla kuntalaisia järjestöjen toiminnan piiriin.”

Yhdistys on huolissaan sote-maakuntien hankintaosaamisesta. Hankinnoissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota palvelun laatuun ja sisältöön. Palveluhankintoja tulee myös osittaa hankintalain mahdollistamalla tavalla, jotta myös pienillä ja keskisuurilla toimijoilla on mahdollisuus toimia jatkossa palvelujen tuottajina.

Järjestöjen mahdollisuus tuottaa palveluita on turvattava uudistuksessa ja järjestöjen asiantuntemus ja kokemus on hyödynnettävä asiakaslähtöisten palvelupolkujen kehittämisessä.

Yhdistys yhtyy Ensi- ja turvakotien liiton, SOSTE:n, HALI:n, ja Kuntaliiton 28.2.2020 julkaisemaan kannanottoon, jonka mukaan lakiesityksiin olisi kirjattava edellytykset, jotka takaavat apua ja tukea tarvitsevalle ihmiselle palvelujen lisäksi myös järjestölähtöisen toiminnan tarjoaman avun ja tuen. Nämä maininnat puuttuvat sote-lakiesityksistä. Maakunnan olisi tunnistettava ja kartoitettava alueensa sote-järjestöt. Lisäksi sen olisi nimettävä järjestöyhteistyölle vastuutaho ja yhteistyöelin.

Positiivista on, että järjestämislain 7 § mukaan maakuntiin on nimettävä vastuutahot hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ja että maakunnan velvollisuudeksi mainitaan yhteistyön tekeminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä myös yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Maakuntien pitäisi kuitenkin tehdä yhteistyötä järjestöjen ja yritysten kanssa myös vuosittaista hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa laadittaessa, ei yksin kuntien kanssa. Lisäksi HALI, SOSTE ja Kuntaliitto edellyttivät em. kannanotossaan, että sote-uudistuksessa on huolehdittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimivista rakenteista, mitä Ensi- ja turvakotienliittokin pitää erittäin tärkeänä.

Palvelutuotannon suunnittelussa ja palvelupolkujen kehittämisessä on varmistettava, että sote-maakunnan ja järjestöjen välillä toimivat yhteistyöelimet tulevat aidosti kuulluksi ja niiden näkemykset otettua huomioon.

Järjestöjen toimintaedellytyksiä on tuettava myös rahoituksen keinoin. Hallituksen esitys ei ota kantaa siihen, miten jatkossa turvataan paikallisten yhdistysten toiminta-avustukset ja esimerkiksi toimintaan tarvittavien toimintatilojen saanti.

Järjestöt järjestävät myös paljon joustavaa, matalan kynnyksen apua kansalaisille STEA-avustusten tai niiden ja kuntien toiminta-avustusten yhdistelmin turvin. Tällainen rahoituspohja on esimerkiksi perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvässä matalan kynnyksen auttamisessa. Järjestölähtöinen auttaminen, joka sijoittuu vapaaehtoistoiminnan ja palvelutoiminnan välimaastoon on luonteva kumppani sote-maakunnan toiminnalle.

Lain perusteluissa tulee selkeästi todeta, että tunnustetaan, ettei vapaaehtois- ja vertaistoiminta ole markkinoilla olevaa toimintaa, sitä ei voi kilpailuttaa ja että sen avustaminen ei siten voi tuottaa kilpailuhaittaa.

Lopuksi

Yhdistys pitää tärkeänä, että uudistuksessa huomioidaan kaikkien palveluntuottajien erityisvahvuudet ja vahvistetaan asiakaslähtöistä kehittämistä ja toimintatapojen uudistamista.

Tampereella 25.9.2020

Maria Länsiö
Toiminnanjohtaja
Tampereen ensi- ja turvakoti ry